

PRAKOVSKÉ noviny



MIMORIADNE VYDANIE PRI PRÍLEŽITOSTI 640. VÝROČIA PRVEJ PÍ SOMNEJ ZMIENKY O OBCI PRAKOVCE

TOTO ČÍSLO VYCHÁDZA S PRÍSPENÍM KOŠICKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA



DNI PRAKOVIEC

Pri príležitosti 640. výročia
1. písomnej zmienky

O PRAKOVCIACH

- **názov:** 1368 Villa Prakonis, 1920 – Prakovce, maďarsky Prakfalu, nemecky Prakendorf
- **poloha:** severovýchodná časť Slovenského Rudohoria na nive a terasovej plošine, nadmorská výška 390 m stred obce, 380 – 1154 m v chotári
- **povrch:** hornatinný až vrchovinný, povrch chotára po oboch stranách Hnilca tvoria fylity a porfyroidy, je zalesnený bukovým, dubovým a smrekovo – jedľovým lesom
- **časti obce:** Čurinka, Dolina, Hutno, Malé domky, Nižná kolónia, Sídliisko, Vyšná kolónia, Za traťou

■ **História:** obec vznikla v chotári Gelnice. Prvá písomná zmienka o obci je z r. 1368. V 16. storočí patrila Thurzovcom. V 2. polovici 16. storočia ju odkúpil Anton Rholl, postavil tu hámre, spomínané už v r. 1586. V 17. storočí obec vlastnili Csákyovci. Roku 1760 bola v prevádzke železiareň, v roku 1800 bane, hámry a 2 slov. pece na tavenie železa. Pece v r. 1810 nahradila vysoká pec (huta Ludmila). Zlievárenská výroba bola zavedená r. 1801. V 40. rokoch 19. storočia sa výroba zmodernizovala postavením valcovne, v ktorej sa vyrábala kvalitný plech. V roku 1787 bolo v Prakovciach 42 domov a 282 obyvateľov, v roku 1828 - 56 domov a 407 obyvateľov. Aj po r. 1918 boli obyvatelia

zamestnaní väčšinou v miestnom strojárskom závode. V roku 1920 sa robotníci zúčastnili generálneho štrajku.

V roku 1921 štrajkovali baníci a v roku 1933 stavební robotníci. Od roku 1938 výrobu preorientovali na vojenské účely. V roku 1944 Nemci demontovali časť závodu. V okolí pôsobili partizánske skupiny. Po oslobodení obce bola obnovená a rozšírená výroba v závode, vystavané nové sídlisko, boli vybudované služby. Požiar v roku 1967 zničil polovicu závodu.

- Pamätihodnosti – kaplnka z pol. 19. stor., kostol rímsko – katolícky, secesný, z r. 1900.

(Vlastivedný slovník obcí na Slovensku VEDA, Vydavateľstvo slov. akadémie vied 1977, Bratislava) - mk -

V prílohe tohto čísla prinášame program osláv
Dni Prakoviec pri príležitosti 640. výročia prvej písomnej zmienky o obci



ČO HOVORÍ POVEŠŤ

Viete si predstaviť že kedysi dávno na území dnešných Prakoviec nebola žiadna budova, nebýval tu žiaden človek? Vlastne neboli žiadne Prakovce. Boli tu hlboké lesy, zelené lúky, potoky a rieka. Rieka bola vodítkom pre prvých osadníkov, ktorí zabľúdili i do našich končín a rozhodli sa usadiť.

Týmto úvodnými vetami sme sa dostali do obdobia 14. storočia, kedy hlavným županom Spiša bol talian Filip Drugeth. V Smolníku sídlili talianski grófi a patrónkou kostola v Smolníku bola sv. Katarína, ktorú uctievali florentskí minciari. Nad celou krajinou vládol talian Karol Róbert. Celkom ideálne podmienky na to, aby sa stalo niečo, čo dalo vznik povesti o vzniku Prakoviec. Bolo teda viac než pravdepodobné, že sa jedného dňa viezla na koči práve talianska princezná menom Praxida. Úchvatný pohľad na našu krajinu ju pravdepodobne chytil za srdce. Svojim dvoranom dala povel, aby sa na kratšiu dobu zastavili. Pri ústí potoka Hrelíkov do rieky Hnilec našla malú bezmennú osadu a tak ju pomenovala. Na mieste dnešnej kaplnky dala vybudovať malý drevený kostolík. Po určitom čase nechala časť svojho dvora, najmä kupcov, remeselníkov a drabantov na tomto území a odišla. Kam odišla a či sa niekedy znova vrátila, o tom už povest mlčí. Jednoznačne povest hovorí o tom, že meno Prakovciam dala princezná Praxida. Prečo by sme tejto krásnej povesti neverili? Je celkom príjemné myslieť si, že žilách potomkov starých prakovčanov koluje ešte zopár kvapiek horúcej talianskej krvi.

Túto krásnu povest spísal a uchoval vo svojej publikácii pán Emil Andraško, ktorý taktiež uvádza, že sympatický pôvod pre názov Prakovce by mohol byť aj úplne prozaiický a to podľa nášho prapredka – prakováča. Nuž niektorým tajomstvom pristanie keď zostanú úplne neodhalené.

Historicky používané pomenovania Prakoviec sa za dlhú dobu obmieňali a tak nájdeme zmienky o názve Prakenvilla, Prakenfal, Prakfalva, Prakenndorf.

Zaujímavé je, že pred niekoľkými desiatkami rokov sa zachovali hlavne ústnym podaním zmienky o ďalších tajomných ženách z vyšších kruhov.

- **Zelma Braxatorka** naši pra-pra rodičia si ju pamätali ako noblesnú starú dámu v čiernych šatách s dáždnikom, alebo paličkou so striebornou rukoväťou a klobúkom, ako sa dôstojne prechádzala po starých Prakovciach. Títo pamätníci tvrdili, že bola vraj posledným potomkom princezny Praxidy.

- **V rokoch 1907 – 1937** vstupuje do histórie ešte jedna žena, **grófica Irma** – dedička posledného majiteľa Ladislava Csakyho. Predala celý majetok akciovej spoločnosti Rudolf Schmidt a spol. – Viedeň. K tejto grófke sa tiež viaže jedna udalosť. Raz prišla na bohoslužby do kostola v Prakovciach a sadla si do lavice medzi bežných občanov. Predstavenstvu obce a cirkvi sa to nevidelo a preto dali postaviť samostatnú, vznešenejšiu lavicu, potiahnutú červeným súknom. Umiestnili ju na čestné miesto po kazateľnicu. Pani grófica však do kostola v Prakovciach už nikdy neprišla a teda v tejto lavici ani nikdy nesedela. Lavica tam dodnes v kostole stojí.



V roku 1905 bola v Prakovciach postavená vysoká pec – Huta Ľudmila. Meno dostala podľa *Ľudmily Lazanskej*, manželky grófa Štefana Csakyho.

Ženy vniesli do histórie našej obce nádych tajomna a romantiky. Muži sú v mnohých ohľadoch prozaiickejší, takže aj našou históriou ich sprevádzajú rozhodné a vážnejšie kroky.

Anton Roll – odborník v baníctve a hámornej technike. V službách Thurzovcov pôsobil aj v Prakovciach. V roku 1586 založil železné hámre na vodný pohon a položil tak základy budúcemu železiarskemu priemyslu v Prakovciach.

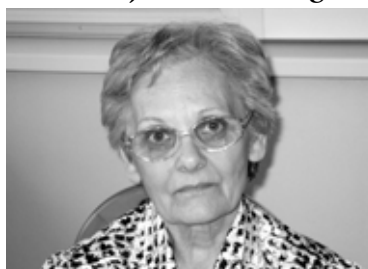
Grófska rodina *Csakyovcov* hlboko zasiahla do života a dejín Prakoviec. Boli majiteľmi Prakoviec v rokoch 1648-1905. Táto rodina viedla závod v Prakovciach vo vlastnej režií. Vedela vybrať schopných ľudí na vedenie a využívať v plnej miere *zručnosť prakovských remeselníkov*.

S menom **Rudolfom Schmidtom** sa spájajú novodobé dejiny našej obce a závodu počas 30-tich rokov, teda až do roku 1937. Ako predstaviteľ akciovej spoločnosti závod modernizoval, rozširoval ďalšie výroby, rozvíjal obchodnú činnosť cez 3 obchodné zastupiteľstvá v Prahe, Viedni a Bratislave.

Zaujímavá udalosť sa viaže k postave **Eduarda Preissa**. Bol to prvý Čech, ktorý precestoval celý svet. Účastník sa pražského povstania v roku 1848. V jeho životopise existuje epizóda, ktorá sa vzťahuje k Prakovciam. Dostal za úlohu doplniť slabý delostrelecký park revolučných vojsk. Keďže náš závod bol v tejto dobe známy ako mimoriadne kvalitný výrobca železiarskych a hutníckych výrobkov, voľba padla na náš závod. Preiss vo svojich pamätiach vyslovuje obdiv a uznanie s akou rýchlosťou a na akej vysokej úrovni zvládli prakovskí remeselníci túto náročnú výrobu.

-jm-

Katka Gajancová – Gregová



Pri prezeraní archívov Klubu kultúry sme našli niekoľko fotografií krásneho dievčaťa, jednej z najaktívnejších členiek ochotníckeho divadla v Prakovciach, Katky Gajancovej – Gregovej. Oslovili sme ju teda a sme veľmi radi, že bola ochotná podeliť sa s nami o spomienky na svoj aktívny život v Prakovciach.

Ako rodáčka som žila v Prakovciach do roku 1973, kedy sme sa s rodinou presťahovali do Košíc. Stále sa však cítim ako Prakovčanka. I keď chodím do Prakoviec málo, zato veľmi rada. Prakovce pre mňa ostávajú ako rodisko so spomienkami na detstvo a mladosť vo Walcwerku a na Hutnom, na svoje kamarátky a spolužiačky.

Spomínam len v tom najlepšom na moje pôsobenie na odbornom učilišti, v Závodnom klube ROH a závode Strojárne, na svojich nadriadených, od ktorých som sa učila, aj na svoje kolegyně a kolegov.

Neviem zabudnúť na, pre mňa krásny šport – basketbal, s ktorým sme sa zúčastňovali okresných a krajských súťaží.

V kultúrnej oblasti to bolo najmä ochotnícke divadlo. Mojou prvou úlohou bola Anička vo veselohre Ivana Bukovčana „Surovô drevo“. S touto hrou sme prešli mnoho obcí, miest, i liečebných ústavov a musím povedať, že s veľkým úspechom. Úspešné boli vďaka výborným hercom a herečkám aj veselohry „Spoločný byt“, „Hľadanie v oblakoch“, „Mastný hrniec“ a ďalšie hry.

Najzaujímavejšia bola pre mňa dráma J. G. Tajovského „Nový život“, kde som hrala postavu Aničky. Bola to krásna postava a neskromne si myslím, že aj moja najlepšia. S touto hrou sme sa zúčastnili aj celoslovenskej prehliadky amatérskych divadelných súborov, kde sme zvíťazili a získali ocenenie.

Spomínam si na mnoho dojímavých chvíľ z predstavení, na vďačné obyvateľstvo. V pamäti mi ostal jeden moment z predstavenia na Vyšnej kolónii v Prakovciach, keď som v scéne, kde plačem nad dieťaťom, videla, ako staršiemu mužovi stekajú po líci slzy. Ďalšou úspešnou drámou bola hra „Maľovaná lopta“, s ktorou sme zvíťazili v rámci Slovenska a vybojovali si účasť na celoštátnej súťaži ochotníkov, na 33. Jiráskovom Hronove.

Za mnohých, s ktorými som účinkovala, spomínam aspoň P. Pindrocha, L. Filipku, J. Pinčáka, L. Tvrdoňovú, G. Lendvayovú, F. Pappa a určite dušu súboru Janka Kmeťa. Ďalej sa nepokúšam menovať, aby som na niekoho nezabudla. Z režisérrov to bol učiteľ pán Jablonovský, Janko Kmeť, Pavol Škerdiak. Pomáhali nám aj inštruktori zo Štátneho divadla v Košiciach, Otto Katuša, B. Kriška, J. Hodorovský.

Nemôžem zabudnúť na naše zázemie v súbore – nezištných a ochotných mladých ľudí, chlapcov osvetľovačov, kulisárov, šoférov a ďalších. Na veselú partiu, bez ktorých by naše úspešné účinkovanie nebolo možné.

Musím ale povedať, že byť priaznivejšou spoločenskou situáciou, obetavých funkcionárov ZK ROH a vedenia závodu Strojárne, neboli by mali šport a kultúra také úspechy. Bol to pre mňa príjemný spoločenský, kultúrny a športový život.

Priala by som si, aby kultúra a šport v Prakovciach mali aj teraz aspoň také podmienky, ako sme mali my. Ešte raz ďakujem za záujem o moju osobu a prajem všetko dobré!

Katarína Gajancová – Gregová

PS: So záujmom som si prečítala Vaše „Prakovské noviny“, doslova všetky články. S potešením musím povedať, že sú zaujímavé, pestré, ale i poučné. Teším sa na ďalšie vydanie. Veľa šťastia!

Na záver už len chceme srdečne poďakovať za spomienky a pochvalu našich novín a pani Gajancovej popriať ešte veľa dobrého zdravia do ďalších rokov.

-mk-



Maľovaná lopta

spomienky priameho účastníka alebo „Vynikajúce výkony vyplývajúce zle hre“...

V tomto roku je to už 45 rokov, čo divadelný krúžok ZK ROH získal najvyššie ocenenie, nomináciu na 33. Jiráskov Hronov. Divadelný súbor pôsobil pod vedením režiséra Jána Kmeťa (1956 – 1962) a režiséra Paľa Škerdiaka (1962 – 1963).

Režisér Ján Kmeť nacvičil a úspešne uviedol celkom 10 predstavení, s ktorými získal prvenstvá v rámci okresu a popredné umiestnenie v rámci kraja. S dvoma hrami (Dva staré zvony a Nový život) sa v roku 1957 zúčastnil celoslovenskej prehliadky, ktorú s hrou „Nový život“ vyhral, no na 27. Jiráskov Hronov nebol delegovaný.

Pavol Škerdiak, herec z DJZ Prešov, prišiel do Prakoviec v roku 1962 a hneď sa zapojil do práce s divadlom. Nacvičil hry „Doktor filozofie“ v hlavnej úlohe s Lacom Filipkom a „Maľovaná lopta“, s ktorou vyhral na Slovensku všetky súťaže a bol nominovaný na 33. Jiráskov Hronov v roku 1963.

Zaujímavosťou divadelného súboru v Prakovciach bolo, že jeho členom určité časové obdobie bol i herec, exčlen DJZ Prešov František Papp.

Priamy aktér prakovského triumfu Pavol Pindroch spomína:

Fridrich Svitek (FS): Najúspešnejšou z hier bola hra „Maľovaná lopta“. O čom bola táto hra a aké bolo obsadenie?

Pavol Pindroch (PP): Hra bola od pomerne málo známeho juhoslovenského autora Igora Torkára s tematikou protifašistického odboja počas II. svetovej vojny. Dráma: slobodný život – okupácia – odboj – koncentračný tábor. Obsadenie: Katka Gregová – Gajancová, Pavol Pindroch a František Papp. Dve neprítomné osoby – hlasy: Ladislav Filipko a Ing. Emil Repel.

FS: Divadelný súbor z Prakoviec zvíťazil na Slovensku vo svojej kategórii a bol nominovaný do Hronova. Ako ste na to reagovali?

PP: Zásľuhu na nominácii do Hronova mal i predseda odbornej poroty režisér Pavol Haspra, ktorému sa hra i naše výkony páčili. On nám túto správu na hodnotení hry po celoslovenskej prehliadke v Redute Spišská Nová Ves aj oznámil. Radosť bola veľká! Celoslovenských prehliadok sme sa zúčastnili trikrát. V roku 1957 s hrou „Nový život“, v 1961 „Dva staré zvony“ a v roku 1963 „Maľovaná lopta“. Za víťazstvo v roku 1957 však nomináciu na Jiráskov Hronov nezískal, do Hronova šiel iný súbor. Bol to životný úspech divadelného súboru a najvyššia meta, akú mohol na Slovensku ochotnícky súbor dosiahnuť.



P. Pindroch s K. Gajancovou na jednom z mnohých divadelných predstavení

FS: Jiráskovho Hronova sa zúčastnilo slovenské ochotnícke divadlo. Ako ho tam prijali?

PP: Prijatie bolo, ako u všetkých súborov z Čiech, Moravy a Slovenska, oficiálne. Treba pripomenúť, že v tomto roku boli zo Slovenska nominované dva súbory, okrem Prakoviec i divadelný súbor z Púchova s hrou „Fyzici“ od Dúrenmatta.

Horšie to bolo so sálou, javisko so zlou akustikou, neútulné. Ďalším handicapom bolo, že sme museli, na príkaz poroty, vypustiť niekoľko strán textu, čo v dialógoch hry zbytočne zvýšilo napätie. Až pri hodnotení po vystúpení sme sa dovŕpili, čo bolo vo veci, aký bol zámer tzv. odbornej poroty.

FS: Takže hodnotenie vášho vystúpenia porotou bolo nepriaznivé? A aký bol ohlas divákov?

PP: „Vynikajúce výkony vyplývajúce zle hre“, tak znel nadpis divadelných novín LISTY THALIE, ktoré vychádzali po každom vystúpení niektorého zo súborov. Porote sa nepáčilo, že hra nebola povolená, mala neznámeho autora a tiež téma hry.

Musím uviesť, že každý súbor mal svojho patróna z radov profesionálov, ktorý ho pred porotou obhajoval. Nás zastupovala Magda Husáková – Lokvencová, režisérka a herečka (hrala i vo filme Vlčie diery), prvá manželka Gustáva Husáka. Odmietla kritiku poroty – hru schválila DILIZA a téma bola podobná nášmu SNP – čo porote asi nevoňalo.

A že porota nemala pravdu, potvrdzuje i skutočnosť, že o dva roky neskôr túto hru uviedlo aj Slovenské národné divadlo v obsadení Vašáryová – Kvietik – Mistrik. Znamená to ďalšie prvenstvo Divadelného súboru Prakovce. Diváci – publikum ju prijali veľmi dobre, lebo to bol nový prúd v ochotníckom divadle, pretože všetky ostatné súbory mali klasické divadelné hry.

FS: Určite sa na váš príchod domov všetci v Prakovciach tešili. Aké boli ohlasy na najvyššie ocenenie divadelného súboru, ktoré bolo a stále je najväčším v histórii Prakoviec?

PP: Normálne. Vedenie ZK ROH s nami posedelo, podakovalo za úspešnú reprezentáciu ZK ROH a Prakoviec. A že to bolo najvyššie ocenenie, to sme si až postupne uvedomovali a samozrejme, tešilo nás to, že sme boli pri tom.

FS: Okrem rokov tvojej základnej vojenskej služby si hral takmer vo všetkých predstaveniach. Aká bola spolupráca s ostatnými súbormi a krúžkami?

PP: Áno, hral som takmer vo všetkých inscenáciách. Káder divadelného súboru bol široký. Katka Gregová – Gajancová, Gerta Lendvayová, Lýdia Družbacká – Tvrdonová, Ladislav a Oľga Filipkovi, Jozef a Magda Pinčakoví, Ing. Emil Repel, Robert Ďuračík, Emil Daňko, Gustav Andraško, Jozef Zeleň, ako i moji bratia – Simon, Fero, Štefan a ďalší.

V tom čase nebolo ešte toľko súborov a krúžkov ako po otvorení ZK ROH. Spomeniem aspoň jeden, s ktorým sme spolupracovali. Bol to foto-filmový krúžok.

Tu musím spomenúť formy práce a nácvikov s režisérom p. Kmeťom, ktorý už v tom období myslel a konal moder-



V popredí J. Kmeť a K. Gajancová

ne, produktívne. Napríklad v hre „Dva staré zvony“ uplatnil spoluprácu s filmovým krúžkom, keď natáčal na filmový pás určité zábery z uvádzanej hry, ktoré boli súčasťou predstavenia a boli súbežne s dejom hry premietané na plátno v pozadí javiska tak, že diváci videli divadelnú hru i nakrútené scény týkajúce sa hry.

V tejto hre bola i scéna, prakticky dvojscéna: na jednej strane milá, spievajúca očakáva svojho milého z vojny a na druhej scéne (na pravej strane javiska) ten istý milý, vojak, umiera na bojisku. Pre diváka zaujímavé, moderné a pútavé zachytenie a podanie.

Naozaj to boli pekné roky prežité v divadelnom súbore. I keď to boli roky driny, nácvikov, predstavení, súťaží, boli to zároveň roky pekného spoločenského života a krásnych chvíľ z jednotlivých vystúpení s ocenením vďačných divákov. Prekrásne spomienky!

FS: Prakovský súbor bol jednoznačne úspešný. Prečo došlo k jeho zániku?

PP: Po pomerne veľkých úspechoch prichádza zákonitá stagnácia. Nikto nemôže byť stále hore. Kolektív ochotníkov sa rozchádza (zmena zamestnania, bydliska), odmlčal sa režisér Kmeť, z Prakoviec odchádza režisér Škerdiak. Pokusy oživiť starú slávu prakovského ochotníckeho divadla ostali len pokusmi.

FS: Pavol, veľmi pekne ti ďakujem za rozhovor!

Podakovanie patrí tiež všetkým, menovaným i nemenovaným ochotníkom.

- fs -



Pindroch a F. Svitek

Obecná knižnica – súčasť kultúry v Prakovciach

„Dobré knihy, ak sú skutočne dobre a múdro napísané, sú cibrením ducha, pilníkom súdnosti, masťou na oči, lievikom múdrosti, zrkadlom cudzích myšlienok a činov, našich vlastných potom vodidlom.“
(J. A. Komenský)

Neoddeliteľnou súčasťou kultúrneho života v Prakovciach bola a je obecná knižnica. Dlhoročnou knihovníčkou v našej obci bola pani Anna Kóňová a my sme veľmi radi, že bola ochotná podeliť sa o svoje spomienky s čitateľmi Prakovských novín.

Monika Kleknerová (MK): Prácu knihovníčky ste robili dlho. Kedy to bolo a kde sa v tej dobe knižnica nachádzala?

Anna Kóňová (AK): Knihovníčkou som bola od roku 1964 do roku 1988, pričom posledné roky (od r. 1979) sme v knižnici pracovali spolu s Monikou Kleknerovou. Najdlhšie bola knižnica umiestnená v Klube kultúry – od r. 1959, predtým bola v budove starého MNV, pri zastávke ČSD. Predo mnou boli knihovníčkami p. Vlasta Hollá, Júlia Kleknerová-Komorová, Irena Hozová-Kleknerová a Katka Gregová-Gajancová.

MK: Od tej doby sa v knižnici určite veľa zmenilo. Môžete porovnať vtedajšiu knižnicu s dnešnou?

AK: Najväčší rozdiel medzi dnešnou a vtedajšou knižnicou je v tom, že knihy sa vydávali na požiadanie cez okienko. Samoobsluha sa zaviedla až v r. 1966, odkedy bol v knižnici zavedený voľný výber, čitateľ si mohol knihy pozrieť a sám si vybrať takú, aká ho zaujímala, resp. akú potreboval. Už vtedy som robila rozprávkové dopoludnia pre deti, chodila som do materskej školy (v priestoroch, kde je dnes časť Ústavu sociálnych služieb), tiež som robila donášku kníh do Domu dôchodcov, kde som si stále so starými obyvateľmi o knihách aj pobesedovala. Robili sa aj výstavy kníh, besedy o knihách a besedy so spisovateľmi – v Prakovciach boli napr. Vladimír Mináč, Rudo Moric, Pavol Horov a iní. Boli to veľmi vzácne návštevy. Vtedy bolo veľa čitateľov, čítali najmä deti, nemali počítače, videá, DVD, ba mnohí ani televízor. V rozkvet bolo odborné učilište, ktorého žiaci navštevovali knižnicu pravidelne kolektívne v popoludňajších hodinách. Najviac si spomínam na dobrú spoluprácu s vychovávateľmi SOU p. Gitkou Kráľovou a Jurajom Manirným.

MK: Knižnica sa zapájala do rôznych súťaží. Ako si na to spomínate?

AK: Naša knižnica bola zapojená v súťaži, ktorú vyhlasovalo ministerstvo kultúry pod názvom „Buduj vzornú ľudovú knižnicu“. Prvý titul „Vzorná ľudová knižnica“ získala v r. 1965, ktorý v r. 1972 a potom v roku 1979 a 1986 úspešne obhájila. Za aktívnu činnosť naša knižnica dostala ocenenia aj od odborových orgánov, a to „Čestné uznanie ÚRO“ a najvyššie ocenenie „Červenú stuhu ÚRO“.

MK: Lahko sa hovorí, čo všetko ste pre našu knižnicu dosiahli. My vieme, že za tým bolo množstvo kvalitne vykonanej práce a tiež nie jednoduché

previerky činnosti, ktoré vykonávali odborníci z ministerstva kultúry a vedenia Matice slovenskej v tomto období. Čo dnes? Sú knihy stále vašimi priateľmi?

AK: Áno, láska ku knihám mi zostala dodnes. Ak mi to zdravie dovolí, aj dnes si rada prelistujem, prečítam, čo ma zaujíma. Rada zjdem do knižnice, dokonca sa mi o nej aj snívá, a to často.

MK: Na záver mi dovoľte poďakovať vám nielen za rozhovor, ale aj za všetko, čo som sa od vás naučila. Chceme vám aj takto verejne, aj keď predčasne, zaželať k vašim budúročným okruhým narodeninám – 80 rokov, ešte veľa dobrého zdravia, aby taký vzácny človek, ako ste vy, bol dlho medzi nami.

-mk-



Knihovníčka A. Kóňová pri práci

„NEDÁŠ – DOSTANEŠ“ spomienky prakovského futbalistu

V tomto roku, keď prakovský futbal oslavuje 85-tiny, oslávime svoje 70-tiny i bývalý aktívny hráč futbalového oddielu Strojár Prakovce a istý čas i tréner p. Ján Slovinský. Porozprávali sme sa s ním o futbalových peripetiách, ale spomínali sme i na krásne chvíle, ktoré prežil s futbalom.



FS (Fridrich Svitek): Boli ste aktívnym hráčom. V ktorom časovom období a ako dlho to bolo?

JS (Ján Slovinský): Do Prakoviec som prišiel hrať futbal v roku 1960 spolu s Edom Petričkom (z Helmanoviec) a hral som do roku 1968, keď som zo zdravotných dôvodov (zranenia) skončil s aktívnou činnosťou. Potom som 10 rokov viedol dorast a trikrát som viedol i A-družstvo, keď som nastúpil do tejto funkcie po odchode trénerov: Benčoka, Andráška a Kriššáka.

FS: Na rozvoji prakovského futbalu majú podiel viacerí tréneri. Ktorí to boli?

JS: Bolo ich pomerne veľa, snažím sa preto vymenovať niektorých: Škopek, Hollý, Špaldoň, Pauer, Ferenc, Vaško, Benčok, Valko, Bajarovský, Majer, Kriššák, Lendák, Andráško, Juraj Slovinský a Jozef Zmij. Každý z nich vykonal kus poctivej práce. Najefektívnejšie to bolo v rokoch 1958 – 1964, keď sme sa prebojovali zo IV. triedy až do I.B triedy, resp. do divízie „E“ a bojovali sme o postup do II. celoštátnej ligy.

FS: Chodieval som v tých rokoch s vami na každý zápas nielen doma, ale i vonku, kde sme zažili niekedy i búrlivé prostredie. Navždy sa mi zachová v pamäti obraz obsadenia autobusu: vpredu vľavo sedeli bratia Petričkovci, ktorí si častokrát spríjemňovali cestu spevom, vzadu vo štvorke mastila karty partia Gejzu Jankovského a celkom vzadu na poslednom sedadle sa učil študent gymnázia Červeňan. Ako si na tieto časy spomínate vy?

JS: Boli to pekné chvíle s dobrou partiou a kamarátmi. Spomienky smerujú nielen priamo na zápasy, ale i na prípravu na ne. Najmä na sústredenia na Dedinkách či na Erike. Tréner Pauer (ale i ďalší) zaviedol tvrdý režim, ktorý presne a prísne dodržiaval. Výsledkom bola kvalitná hra, takmer každoročný postup o triedu vyššie. Keď sme niekedy poľavili, alebo sa uliali, zabavili sa pri vínku, tréner nás vždy odhalil a nasledovala kázeň a ešte tvrdšie podmienky. Ako vidno z výsledkov, oplatilo sa to. Boli dobré výsledky i spokojnosť divákov – fanúšikov.

FS: Vaša rodina si vás zrejme veľmi neužila. Ako ten futbalový kolotoč s vami prežívali doma?

JS: Ako slobodný mládenec som problém nemal a keď som sa oženil, bolo to podobné. Manželka Heda hrávala aktívne volejbal a svokrovci (Edo a Helena Pollákovci) boli skvelými fanúšikmi, ktorí chodili na zápasy nášho mužstva nielen doma, ale i vonku.

FS: V pamätný deň 31.5.1964, keď sa nám nepodaril posledný výstup na vrchol (II. celoštátna liga), písala denná tlač pred zápasom: „Živo bude na ceste Spišská Nová Ves – Prakovce, pokladníci budú mať čo robiť, Prakovčania v príprave na toto stretnutie porazili Žakarovce 11:1, Spišská Nová Ves doma zasa Levoču 6:1. Veríme, že uvidíme hru dobrej úrovne.“ Aké sú vaše postrehy a objektívne zhodnotenie?

JS: Musím uviesť, že tento pamätný deň predchádzali, vďaka kvalitným tréningom, i futbalové úspechy Prakoviec: postup do I. triedy „B“ a potom do divízie „E“. Výhry i v medzinárodnom zápase: Prakovce – Karpatia Wiszla 3:3, Prakovce – Dioszder Vasas 2:1, ako i výhra s B – čkom Prešova v Prešove a tiež s A – mužstvom Prešova na jeho tréningovom zápase. V tomto období mužstvo hrávalo s hráčmi: Hraška, Slad-



Jozef Zmij so synom Radkom

85 rokov futbalu v Prakovciach

V tomto roku, keď si pripomínáme 640. výročie prvej písomnej zmienky o Prakovciach, oslavíme v rámci Dni Prakoviec i 85. výročie futbalu v Prakovciach.

„V júli 1923 sa odohral v Prakovciach prvý futbalový zápas Prakovce – Gelnica s výsledkom 4:3. Hralo sa na futbalovom ihrisku medzi dvoma mostami (za terajšou budovou firmy GANZ – plyn) s hráčmi: Daňko, A. Andráško, J. Andráško, Gutan, Džudža, J. Grega, Trun, Gdovjak, E. Andráško, Leško, Pojdák atď. Toto mužstvo odohralo ešte ďalšie zápasy s obcami Helcmanovce, Švedlár, Smolník a Žakarovce. V roku 1934 vyhrali Prakovce v Poproči 4:5. ...“ Toľko z kroniky o histórii prakovského futbalu.

Boli to najmä spomienky Jozefa Bučku v bulletine „70 rokov prakovského futbalu“ (1923 – 1993), ktoré vychádzali zo spomienok niektorých hráčov a písomných záznamov z kroniky Obecného úradu v Prakovciach, kroniky Jána Mazúra a ostatných materiálov futbalového oddielu z archívu Telovýchovnej jednoty Prakovce.

Napríklad i to, že po roku 1945 hrali futbal hráči: Vdovjak, Vojtech Klekner, Leško, Viktor Sladkovský, Lelák, Ján Liba, Ondrej Grega, Ján Žoldák, Štefan Kašický, Ondrej Lipták, Krolík, Štefan Pojdák, Jozef Pojdák, Karol Haus, Ján Hudák, František Silla, Pavol Eližer. Hrávalo sa už na ďalšom ihrisku, ktoré bolo v priestoroch pod terajším nákupným strediskom.

Po roku 1951, podľa dostupných materiálov, vytvára sa ČSSTV a v Prakovciach vzniká Spartak Prakovce. Pod týmto pomenovaním vystupuje futbalový oddiel v nasledujúcich rokoch. Medzi funkcionármi, organizátormi sa v tomto období najčastejšie objavujú mená: Jozef Bružník, Benjamín Batálík, Andráško, Štefan Silla, Ján Mazúr.

V tomto období sa hrá futbal už na treťom ihrisku – pri veľkej stanici. Z histórie prakovského futbalu spomeniem aspoň dve stretnutia, ktoré mali znaky výrazného úspechu, myslím tým dopracovania sa až po tento kulminálny bod. V roku 1953 zaznamenal dorast Spartaka Prakovce výrazný úspech, keď bojoval o majstra Slovenska s Lubnicou a vo finále jej podľahol 0:1 strelou z pokutového kopu. Mužstvo hralo v zložení: Beluško, Slovinský, Hudák, Vrábel, Papcún, Matašovský, Klekner, Blašček, Pojdák. Vedúcim mužstva bol Ernest Hupka st. V roku 1964, presne 31.5.1964, bojoval Spartak Prakovce so Spišskou Novou Vsou o postup do II. celoštátnej ligy. Výsledok zápasu Prakovce – Spišská Nová Ves bol 1:2 (1:1). Góly - Hraška a Bajtoš, Závadský z pokutového kopu. Iróniou osudu bolo, že dva dôležité zápasy v histórii futbalového oddielu Spartak Prakovce skončili prehrou – pokutovým kopom. Športové šťastie nestálo na strane Prakoviec.

Prakovský futbal urobil hrubú čiaru v histórii nielen Prakoviec, ale i celej Hnileckej doliny. Veď Prakovce sa zo IV. triedy postupne prebojovali až do prvej triedy a divízie, zásluhou kvalitných výkonov, na ktoré sa do Prakoviec chodili pozerat stovky divákov z celej Hnileckej doliny (priemer na zápas vyše 500 divákov) a na zápas so Spišskou Novou Vsou ich bolo 2000. Niet sa čo diviť, veď tento dobrý futbal hrali Prakovce s mestami: Kysucké Nové Mesto, Humenné, Stropkov, Čadca, Martin, Podbrezová atď. Boli to roky najväčších úspechov (1959 – 1964), ale aj roky driny, odborných tréningov pod vedením trénerov Škopeka, Hollého, Šapldoňa a Pauera.

Vďaka vám, všetkým futbalistom, menovaným i nomenovaným, ktorí ste sa podieľali na tejto prehliadke prakovského futbalu, ktorí ste zapálili pochodeň futbalového umenia v Prakovciach.



V. Lenkey, L. Plachetka, J. Žiga, P. Plachetka, L. Bikár, M. Plachetka

60 rokov trvania Ľudovej hudby Prakovce

Vznik Ľudovej hudby v Prakovciach sa datuje od roku 1948 v základnej organizácii Zväzu požiarnej ochrany v Prakovciach. Jej zakladateľom a organizačným vedúcim bol do roku 1993 František Andráško. Zakladajúcimi členmi boli J. Tekáč st., J. Plachetka, F. Hupka, Š. Homza, J. Matz, J. Leško a M. Polláková. V neskorších rokoch, už ako Ľudovej cimbalovej hudbe, pomáhali v jej odbornom raste i inštruktori - redaktor Čsl. rozhlasu z Košíc Urbanec, Beleš a najdlhšie Ladislav Salaj taktiež z Čsl. rozhlasu Košice. Pod jeho odborným vedením LCH odborne rástla a dosahovala stálu personálnu a odbornú základňu. Prejavovalo sa to v poprednom umiestnení LCH nielen v rámci okresu, regiónu, kraja, ale aj Slovenska. LCH poveril r.1969 Osvetový ústav v Bratislave vystúpením na záver sympózia hotelových spoločností Európy vo Vysokých Tatrách. Účinkuje na reprezentačnom plese v Redute Spišská Nová Ves a nahráva svoj samostatný program v Čsl. rozhlase v Košiciach.

V tomto období kulminovala aktivita a odborný rast LCH, keď jej protagonistami boli Marián Motýl ako umelecký vedúci, predník Ján Bendík a členovia: Milan Jendruš, Emil Plachetka, Jozef Šinaľ, Jozef Plachetka, bratia Thurovci a Eugen Žiga.

Ako hudobná zložka folklórneho súboru Prakovčan napomáha i jeho rastu po hudobnej stránke, o čom svedčí i súťaž „Spevom začíname deň“, pomocou ktorej sa hľadali spevácke talenty. Sólistkami LCH, ktorá vystupovala zároveň s FS Prakovčan, v tomto období boli Eva Burčíková, Eva Kačírová, Mária Poprocká, Mária Sedláková, Rozália Janovová, Terka Basová, Mária Timkovičová a dievčenská skupina z Jakloviec. Sólistami boli Marián Kaľavský, choreograf FS Prakovčan Vincent Ňachaj a heligonkár Štefan Ševčík

LCH doprevádzala FS Prakovčan na všetkých jeho vystúpeniach v celom regióne Slovenska, na Morave, ako i v zahraničí – v ZSSR, Poľsku a v Maďarsku.

V ďalšom období pôsobí už pod umeleckým vedením Vojtecha Ferenca.

LCH nadviazala počas svojho trvania spoluprácu aj s inými folklórnymi skupinami a hudobne ich doprevádzala. Bola to FS Kojšov z Kojšova, s ktorou sa v roku 1967 zúčastnila národopisných slávností v meste WISZLA a SCIRK v Poľsku. Ďalej FS Selanka z Helcmanoviec a FS Kliperčan zo Žakaroviec, s ktorými sa zúčastnila ne festivaloch v Kamienke a vo Svidníku. V roku 1986 vystupovala s konským povozom Štefana Tomlajna a mužskou speváckou zložkou FS Prakovčan vo Východnej v pásme „Rodokmeň Zeme“. V minulosti doprevádzala aj FS Matičiar z Veľkého Folkmaru na viacerých vystúpeniach v rámci matičných slávností.

Viacrát účinkovala v Čsl. rozhlase v Košiciach, ako i v čl. televízii v reláciách „Od nás pre Vás“ a „Nedela v klube“ v roku 1988.

LH doprevádza i DFS Vánok Prakovce od jeho vzniku v roku 1984 dodnes. Vedúca DSF Zuzana Koscelanská je tiež dlhoročnou sólistkou LH. Ako doprovod DFS Vánok vystupovala LH na festivale detských folklórnych súborov s medzinárodnou účasťou v meste GLAGOW v Poľsku, kde reprezentovali región Spiš.

V posledných rokoch a v súčasnosti vedie LH Vladimír Lenkey. Členmi LH sú Marko Plachetka, Ľudovít Bikar, Ľuboš Plachetka, Pavol Plachetka a Július Žiga.

LH je každoročným účastníkom Slovanskej piesne v Prakovciach, kde so svojimi sólistkami Evou Lenkeyovou a Zuzanou Koscelanskou zvíťazili vo svojej kategórii v roku 2001 a 2003.

Prajeme Ľudovej hudbe Prakovce do ďalších rokov veľa úspechov v oblasti folklórnej, ako i úspešnú reprezentáciu obce Prakovce i regiónu Spiš.



LCH Prakovčan so sólistkou Evou Burčíkovou (Lenkeyovou)

VIETE, KDE JE STARODÁVNE SRDCE PRAKOVIEC?

Pod kostolom na mieste, kde dnes stojí budova bývalej závodnej jedálne, stál kedysi dávno zájazdový hostinec. Dnes je tento pojem známy iba z historického filmu. Kedysi aj realita Prakoviec. V našej obci boli dokonca takéto zájazdové hostince hneď dva (o tom druhom prezradím niečo viac na inom mieste). Vráťme sa teda do zájazdového hostinca v lokalite „Prakovská dolina“. Boli tam nájomné byty, maštale pre kone, stolársko-kolesárska dielňa. Železnica v tej dobe ešte nebola, a tak rudu do závodu vozili furmani na vozoch. Drevené uhlie zložili v sklade (v lokalite starého kina) a rudu v závode. Kone ustajnil, ošetril. Vozy v prípade potreby opravili kolári a kolesári. Furmani sa v priestoroch hostinca mohli najesť, vyspať a ráno po naložení výrobkov pokračovali v ceste. Tento objekt bol centrom Prakoviec aj v 20. rokoch minulého storočia. To, ako sa v týchto priestoroch odvíjal život, nám pomohla vykresliť pani Rozália Andrášková, ktorá si na toto obdobie veľmi rada spomína. V čase, keď bola malým dievčaťom, bola v objekte mäsiareň, izby pre hostí, izbičky pre slúžky. Na nádvorí bola studňa a pekárnik. Pekárnik – toto pomenovanie mladým súčasníkom veľa neprezradí, takže sa na chvíľu zastavme a ohrejme sa. Pekárnik bola totiž pec na pečenie chleba. Slúžila všetkým. Ktorákoľvek gazdinka, keď zapravila cesto na chlieb, mohla si ho v pekárniku upiecť. Keď bolo cesta trochu viac, okrem chleba sa pekli aj pagáčiky, na ktoré sa tešili deti skackajúce v očakávaní okolo pece. Neskôr na mieste starého postavili nový, modernejší objekt. Ten už dostal podobu dnešnej budovy, ktorá na tomto mieste stojí. Stojí, ale už ledva dýcha. Kedysi budova plná života, s krčmou, kuchynou jedálňou. V neskorších rokoch tam fungovalo kasíno, o niečo neskôr v prednej časti predajňa odevov, kaderník a slávna krčma Hviezda.



Dnes má budova už veľmi slabý tep, život v nej odumrel. Viete, prečo je táto časť našej obce vzácna? Údajne tam stál vôbec prvý dom. Tam sa začala písať história obce. Tam je schované srdce Prakoviec. Nápadov, ako využiť túto budovu, je určite mnoho, ale každý vie, v čom je problém. Ktovie, možno raz niekto vezme to umierajúce srdce do rúk a oživí ho. -jm-



< srdce Prakoviec v minulosti

... a dnes

*V priestoroch bývalej závodnej jedálne
stál kedysi dávno zájazdový hostinec*



Časť Prakoviec (Gelnice?) HUTNO

Dnes je v tejto lokalite niekoľko domov, záhrad a chát. Je tu pokoj a tíš, ktoré naruší iba hukot áut. Vedeli ste, že do roku 1920 bol v budove č. d. 232 zájazdový hostinec? V prednej časti bol šenk s výčapom a dlhými drevenými lavicami. V zadnej časti boli väčšie miestnosti, kde sa zdržiavali tí, čo si chceli zatancovať. Bolo tam zopár miestností pre cezpoľných, ktorí zostali prenocovať. Tomuto účelu slúžila budova ešte krátko po 2. svetovej vojne. Potom ju prestavali na bytové priestory a slúžila ľuďom ako domov.

Viete si v tejto spomínanej lokalite predstaviť krásne rekreačné zariadenie? Presne tento názov tomu dáva p. Andráško v Putovaní po starých Prakovciach. A na túto tému sa veľmi rada rozhovorela i pani Katka Sadvárová. Jej rodičia mali v tej dobe v blízkosti svoje pozemky, a tak sa tam ako malé dievčaťko často hrala.

Stačí si na chvíľku sadnúť na lavičku oproti autobusovej zastávke a popustiť uzdu fantázii, presunúť sa o niekoľko desiatok rokov späť a je možné, že by sme boli veľmi prekvapení.

Rekreačné zariadenie sa nachádzalo v peknom starobyľom parku. Park bol udržiavaný a boli v ňom pieskom vysypané cestičky s lavičkami, besiedkami a tanečným parketom, potôčikom a malým jazierkom. O niečo ďalej bola kolkáreň (Prakovčania tiež nazývaná kreheľň) a ohnisko s krbom. V tesnej blízkosti boli očistné kúpele (v súčasnosti na pozemku rodiny Bandžuchovej).

Kúpele mi opísala ako podlhovastú budovu, v prednej časti a na jednom boku so stĺporadím a niekoľkými dverami, ktoré viedli do samostatných malých miestností, v ktorých boli jedna až dve plechové

pokračovanie na str.7

Kaplnka

Zostaňte ešte v lokalite Prakovskej doliny. Na tomto dnes už veľmi tichom mieste je viac skvostov.

Pri príležitosti 200. výročia panstva rodiny Csakyovcov sa v Prakovciach postavila veľká kaplnka. Mala impozantné kamenné schodište a veľké kamenné plato. Až do roku 1880 slúžila pre cirkevné obrady. V roku 1945 bola pri ústupe nemeckých vojsk z Prakoviec čiastočne zničená z dôvodu zničenia mostu cez rieku Hnilec pri závode. V roku 1946 získala dnešnú podobu. Pani Katka Sadvárová si spomína, ako sa pred kaplnkou vykonávali náboženské obrady.

O tom, že kaplnka bola svedkom kultúrneho života, svedčia i spomienky na to, ako sa pred kaplnkou v tieni štyroch líp spievalo a recitovalo. Kaplnka zažila i časy, keď sa ľudia za ňu „hanbili“. Neveríte? V časoch socializmu nebolo priaznivé obdobie pre symboly náboženstva. Keďže kaplnka takýmto symbolom bola a je, nainštalovali pred ňou veľký pútač, na ktorom sa prezentovali symboly priateľstva so Sovietskym zväzom. Prešli aj tieto časy, kaplnke sa dnes lepšie dýcha, ale stojí opustená a takmer zabudnutá. Nezabudnime na ňu my, súčasníci. Veď staré záznamy taktiež hovoria o tom, že toto miesto sa zdalo magické i pre taliansku princeznú Praxidu, ktorá pred mnohými rokmi na mieste dnešnej kaplnky dala postaviť malý drevený kostolík. Každopádne je to miesto, ktoré si zaslúži viac úcty a spomienok, preto sme preň našli miesto i na stránkach našich novín. jm -



*Kaplnka pred niekoľkými
desiatkami rokov a dnes*

Časť Prakoviec (Gelnice?) HUTNO

pokračovanie zo str. 6

vane. Celkový počet vaní bol pravdepodobne osem. V prevádzke boli od júna do septembra, ale iba počas nedeľ. Realita v roku 1908.

V budove bol aj byt manželov Vrábľových, ktorí v kúpeľoch pracovali. Z blízkeho potôčika bola vedená voda do kotelne. Pán Vrábeľ pod kotlom zakúril, aby bola voda teplá, pani Vrábľová udržiavala poriadok, aby návštevníci boli spokojní. V nedeľu prichádzali na Hutno za očistou a oddychom cele rodiny.

Kúpele boli maximálne využívané. Viete si predstaviť, že takmer všetky domácnosti v tej dobe boli bez kúpeľne? Voda sa nosila domov vo vedrách, a tak bolo jednoduchšie spojiť príjemné s užitočným a za primeraný poplatok využiť službu kúpeľov.



Ponúka sa otázka, komu vlastne tie kúpele patrili. Nuž ako som sa dozvedela, patrili závodu. V závode bolo zamestnaných mnoho cezpoľných robotníkov, a tak kúpele slúžili predovšetkým im, ale svoje služby ponúkali širokému okruhu záujemcov. Takže ako sa zdá, v porovnaní s dneškom bolo na Hutnom kedysi veľmi veselo. Z kúpeľov rovno do krčmy, kde sa vždy o náladu staral harmonikár. Keď bola nálada veľmi dobrá, nebola núdza ani o tanečníkov. Viete si predstaviť Hutno, množstvo ľudí prechádzajúcich sa v parku či posedávajúcich na lavičkách, opekajúcich dobrôtky na ohni, výkriky víťazov v kolchoch a do toho tóny harmoniky? Údajne sa tu vystriedali i celé kapely. Aj najznámejšia bola kapela Miška Helcmanovského. Možno nás počas posedávania na lavičke rozjímania nad minulosťou prekvapí prichádzajúci autobus a navráti do reality a súčasnosti.

-jm-

„NEDÁŠ – DOSTANEŠ“ spomienky prakovského futbalistu

pokračovanie zo str. 4

kovský, Gutan, Lipčák, Červeňan, Pindroch, Konkoľ, Edo a Martin Petričko, Smetana, Jankovský, Korfanta, Ján Slovinský, Vudarčík, Díro, Kriššák, Klekner, Kuchár, Csizsár, Kipikaša, Rešovský, Barbuš, Žarnovský a Veterin. Vedúcim mužstva bol Ali Andráško. Samotný zápas bol plný emócií z oboch strán. Každý chcel byť v II. celoštátnej lige. Prakovce i Spišská Nová Ves. Zápas bol vyrovnaný, no pre nás nešťastný. Prehrali sme pokutovým kopom! Góly: Hraško a Bajtoš, Závadský (pokutový kop), 1:2 (1:1). Veľa sa o tomto zápase písalo, ešte viac hovorilo, ale skutočnosťou bolo, že to bol rozhodujúci zápas o postup. Hral som v ňom i ja – bolo to sklamanie. Športové šťastie nestálo na našej strane.

FS: Už v tom roku odišiel z Prakoviec tréner Pauer. O tom, že futbalový kolektív z Prakoviec bol kvalitný, svedčia i odchody mnohých hráčov do iných klubov. Čo vy na to?

JS: Je to pravda. Do I. ligy odišli: Smetana (VSS Košice),

Kaštieľ v areáli DSS



Osada Hutno bola súčasťou mesta Gelnica. Približne v roku 1840 sa stal jej majiteľom barón Gustav Jacobs, ktorý zriadil na Hutnom a Matildinej hute výrobu reťazí a kľincov. Bol vlastníkom kaštieľa v Matilda Hute. Miestni túto časť nazývali podľa majiteľa Jakubec. Keď niekto išiel smerom na Matilda Hutu, tak išiel „ku Jakubcu“.

Barónovi Jakubcovi slúžil kaštieľ v Prakovciach ako letné sídlo. Počas roka býval v obci Košické Hámre. Niektorí starší Prakovčania si ešte na pána baróna spomínajú. Starý pán nízkej postavy, oblečený do zeleného hubertusu (kabát) s veľkými vreckami. Takto zostal zapísaný v pamäti Ludovíta Kalafusa, ktorý ako malý chlapec, vidaval prechádzať sa starého pána grófa v Košických Hámroch. Barón Jacobs sa po smrti svojej manželky oženil druhýkrát. Za manželku si vzal svoju pomocníčku v domácnosti Helenku. Z Helenky sa tak stala nová pani grófk. Narodila sa im dcéra Amanda. Určite málokto vie, že grófsky pár má v Prakovciach aj krstné deti. Sú to Marta Hillaiová, rod. Lešková a Milán Leško. Krstná dcéra Marta nám tak do života grófkky vniesla trochu viac svetla. Gróf Jacobs zomrel krátko po 2. sv. vojne. Pochovaný je v Košických Hámroch. Amanda zostala sama so svojou matkou, ktorá bola veľmi prísna, rázna, ale dobrosrdečná žena. Zaujímavé sú kapitoly z ich života v čase 2. svetovej vojny a krátko po nej. Keďže práce v kaštieli bolo vždy dosť, za odmenu

pomáhali i ľudia z blízkeho okolia. Barónka sa vedela odvďačiť. Rúškom tajomstva je ešte zastretá informácia o tom, že barónka pomáhala partizánom. Keď to bolo

nevyhnutné, našli partizáni útočisko práve aj v priestoroch kaštieľa. Údajne práve grófk Jakobcová pod rúškom noci niesla pre partizánov potraviny na dohovorené miesto. Jej výdatnú pomoc ocenil aj samotný partizánsky kapitán Sadilenko, ktorý počas osláv víťazstva konaných v obci nikdy nezabudol na svojich pomocníkov a medzi nimi i na pani grófkku.

Po druhej svetovej vojne všetky kaštiele aj zámky prepadli v prospech štátu. Bol medzi nimi aj náš kaštieľ. Amanda s matkou museli kaštieľ opustiť a nasťahovali sa do budovy v areáli kaštieľa. Samotná Amanda si údajne na toto obdobie života spomína s trpkosťou. Po čase sa obe odsťahovali do Čiech. Kaštieľ začal slúžiť úplne inému účelu.

Krátku dobu v ňom bol zriadený internát pre učňov. Od 2. mája 1954 bol v areáli kaštieľa zriadený domov dôchodcov.

Rokom 1960 sa začala výstavba novej budovy, aby sa mohla rozšíriť kapacita zariadenia.

Rok 1961 priniesol ďalšiu zmenu. Dom dôchodcov bol



Posledné rádomové sestry odišli v roku 1988

premenený na Detský ošetrovateľský ústav. Prvé deti boli do zariadenia privezené z Detskej psychiatrickej liečebne Hraň. Dôchodcovia sa presťahovali do Ošetrovacieho ústavu v Jasove.

O deti s mentálnym postihom sa okrem stálych zamestnancov starali aj rádomové sestry.

-jm-

FS: Legendou prakovského futbalu bol vraj Jožko Zmij. Je to tak?

JS: Je to pravda. Hral za Prakovce 23 rokov a nejaký čas bol i trénerom. Počas pôsobenia v Prakovciach mal viaceré ponuky z lukratívnych klubov (Žiar na Hronom, Bardejov a iné). Odolal však a zostal so synom Radkom) verný Prakovciam. Nakoniec sa mu splnil i sen, aby v divíznom drese nastúpil spolu so synom Radkom. Stalo sa tak v zápase Prakovce – Svit 6:1 (4:0), v ktorom dal každý po jednom góle. Jožko Zmij je futbalista, tréner a funkcionár, ktorý sa podieľal a podieľa na rozvoji prakovského futbalu.

FS: Janko, ďakujem ti za rozhovor. Zároveň mi dovoľ, aby som ti zablahožela k okrúhlemu životnému jubileu. Želám ti veľa zdravia, šťastia, pohody a splnenie všetkých tvojich želaní.

Prostredníctvom teba, pozdravujem všetkých prakovských futbalistov, bývalých i terajších, menovaných i nemenovaných, ktorí šírili a šíria dobré meno Prakoviec v tomto prekrásnom športe. Želám všetkým veľa úspechov!

-fs-

Červeňan (Tatran Prešov), Sladkovský (Inter Bratislava). Do II. ligy: Korfanta (Bardejov), Edo Petričko (Lokomotíva Košice), Konkoľ (Spišská Nová Ves), Žarnovský (Trebíšov).

FS: Iste máte veľa spomienok na spoluhráčov. Ako ste spolu vychádzali?

JS: Kolektív to bol ozaj dobrý, kamarátsky a družný. So mnou do mužstva prišli samí mladí hráči: E. Petričko, P. Klekner, Konkoľ (posledný z dorastu). Ako som spomínal, tréning bol vždy tvrdý. Na druhej strane bola veľmi dobrá i zdravotná starostlivosť o hráčov, osobitne po zraneniach. Nebol problém dostať sa k špičkovým odborníkom – špecialistom (MuDr. Kováč -Prešov či MuDr. Bínovský - Bratislava). Rád by som spomenul i hráčov, ktorí hrali v mužstve tesne pred mojím príchodom: Gergovský, Šalamon, Rostaš, Šuca, Pankievič, Csizsár, Andráško, Ing. Pindroch, Sladkovský, Nižník, Blašček, Lisoň, Papuga, Fabišík, Gutan, Marcinko, Hnat, Liba, Ďuračík, Ondík, Meriač, Pojďák, Čollák.

A zážitky? Tých bolo veľa, najmä na sústredeniach, ale i na zápasoch, resp. pred nimi alebo po nich. Mnohé by čitateľov rozosmiali, ale „o hráčoch len dobre“.

Trohanka – Dekungy – Tri studne

Toto miesto pozná mnoho Prakovčanov - milovníkov prírody, turistiky a priateľských stretnutí. Je to miesto hlboko v lese, na červeno značenom turistickom chodníku asi v polovici cesty medzi Kojšovskou hoľou a Kloptaňou. Od začiatku Prakoviec smerom od Gelnice dosť dobre na obzore viditeľné. Ako? Z diaľky je dobre viditeľný výsek lesa, mnohým známy ako „línia“. Kedysi týmito miestami viedlo elektrické vedenie. Dnes je už zrušené, ale línia zostala.



Už niekoľko rokov tam pravidelne smerujú kroky turistov z KST Prakovce, ktorí za krásami prírody vedú aj svojich nasledovníkov - TOM-íkov, deti zo ZŠ Prakovce. Pravidelne v júni vyrastie na tomto mieste stanové mestčeko. Prechodnými obyvateľmi tohto mestčeka sú aj deti a turisti z KST Skoba Vyšný

Medzev. Deti z oboch turistických klubov tu nazbierali za posledné roky mnoho zážitkov z priateľských posedení pri ohníčku za tónov gitary a počas súťaží. Tomuto miestu (ako aj iným krásnym kútom prírody v okolí obce) venuje zmienku aj pán E. Andraško vo svojej publikácii. Vďaka tomu vieme, že aj mládež v 50. rokoch počas letných sobôt a nedeľ usporadúvala výlety do okolia obce. Okrem známych lokalít ako je Kloptaň, Lendaková, Hanacký, Erika... sa spomína aj Trohanka. Krásne sa čítajú vety o tom, že za teplých letných nocí sa v prírode i spalo. Pri vatrách robila mládež všetky možné i nemožné kúsky. No v tomto sme si asi s našimi predchodcami podobní. Lenže Trohanka, tiež s názvom Dekungy, skrýva už takmer zabudnuté tajomstvo. Niektoré si nechávajú dnes už zreli chlapi pre seba. Pretože v časoch svojich detských liet tiež s nadšením objavovali tieto tajomstvá. Nechávajú ich ukryté, aby dnešní chlapi, v ktorých bije dobrodružné srdce, mali tiež čo objavovať. Odkryme na chvíľu jedno také tajomstvo.



V lete 2007 zakríčal svoje „heuréka“ (objavil som) aj jeden z tomíkov, keď objavil stopy dávnej minulosti v tejto lokalite. Bolo to na Trohanke počas stanovačky pri príležitosti MDD. A tak sa za chvíľu odohral scenár ako mnoho rokov predtým. Tí, v ktorých sa prebudilo dobrodružné srdce, sa vybrali na krátku výpravu a medzi kríkmi a stromami objavili „poklad“. Kamennú hradbu vytvorenú z kameňov poukladaných na seba v dĺžke asi 20 metrov. Kamenná hradba vytvára miestami chodbičku, miestami sa rozširuje do väčšieho priestoru. Výška hradby je v niektorých miestach vysoká jeden meter. **Kamenná hradba na Trohanke?** Tak ďaleko v lese? Objav hodný archeológa. Pátrame v histórii, aby sme prišli na to, kto, kedy a prečo mal dôvod ukladať kameň ku kameňu tak precízne, aby sa uchovali desiatky rokov. Pýtali sme sa pamätníkov a došli sme k zaujímavým skutočnostiam.



Podľa niektorých zdrojov boli tieto miesta poznačené politickým vývojom v učebniciach dejepisu zapísaným ako „mnichovská zrada“. Pre pripomenutie dodávam pár viet z učebnice súčasných gymnazistov: *„Česko-slovenská vláda z obavy pred medzinárodnou izoláciou a pred vypuknutím vojny prijala 30. sep tembra 1938 mnichovský diktát, ktorý ju zaväzoval aj s územnými nárokmi Maďarska a Poľska. K Maďarsku tak bolo pripojené kompaktné územie na juhu a východe Slovenska vrátane miest Košice, Rožňava, Levice, Lučenec a Rímska Sobota...“* toľko učebnica. Poďme do reality.

Niektorí pamätníci tvrdia, že práve týmto územím prechádzala hranica a tajné murivo slúžilo

pre účely hraničnej stráže. Boli tu údajne vytvorené zákopy. Podarilo sa nám vypátrať, že nemecký výraz „dekung“ či „deckung“ znamená v preklade zákop, kryt. Práve táto lokalita má miestny názov „Dekungy“; takže to dáva zmysel. Bližším skúmaním sme však zistili, že hranica viedla o niekoľko kilometrov bližšie k Medzevu a na tomto fakte výsledky nášho pátrania troskotajú. Môžeme však prižmúriť aspoň jedno oko a odôvodniť existenciu zákopov od vzdialenejších hraníc tým, že vzťahy medzi Maďarskom a Slovenskom boli v tej dobe dosť narušené, takže hranice medzi vtedajšími štátmi mohli byť chránené aj vo väčšom okruhu.

Iné zdroje ponúkajú zaujímavú teóriu, že na Dekungoch boli ukryté delá, ktoré mali svoje hlavne namierené na kláštor v Jasove. Odvážna teória, hoci málo pravdepodobná. Iné indicie smerujú dokonca do čias 1. svetovej vojny.

Teórii je viac a pátranie po pravde je preto oveľa zaujímavejšie. Možnože sa medzi vami čitateľmi, nájde niekto, kto vnesie trochu svetla do tajomnej minulosti. Uvítame všetky podnety.

Pamätníci si pri spomienke na toto miesto väčšinou vybavajú iné spomienky. V období 2. svetovej vojny a krátko po nej bol v krajine chaos. Nefungovalo zásobovanie potravinami, a tak si ľudia pomáhali ako mohli. Turistika v tomto období mala charakter prechodu horami za výmenným obchodom. Potraviny boli iba na prídel (na lístky) a zásobovanie bežným potrebným tovarom viazlo.

Chlapi, ženy a deti vzali z domu do batôžkov, čo bolo doma nazvyš, čo ponúkli okolnosti a pustili sa na dlhú púť cez hory.

Medzi takéto okolnosti môžeme rátať i túto (zistené presne podľa spomienok pamätníkov) - obchodník, ktorý súcitil s ľuďmi a zároveň sa obával, aby mu zásoby cukru nezhabali Nemci, predal ľuďom cukor hoci aj na šesť mesiacov dopredu. A tí získali výmenný artikel...

Iná okolnosť bola v podobe zavaleného tunela, odstavenej železnice, a tak tabak smerujúci do Smolníka zostal vo vozňoch na stanici. Tabakové listy si rozobrali bežní ľudia, ktorí už vedeli, ako s nimi naložiť. Pre tých, čo mali doma včely, sa výmenným artiklom stal med, pre iných zvieracie kože a podobne. Takto poriadne zásobení sa pobrali pešo cez Dekungy do Medzeva, do Poproča, aby tovar vymenili za iný potrebný tovar. Doniesli si múku, mydlo, ktorého bol nedostatok. Zriedkavosťou nebolo ani kvikajúce prasiatko. Takmer každý súčasník s koreňmi zapustenými hlboko do prakovskej zeme, má medzi svojimi predkami niekoho, kto takúto výmennú turistiku absolvoval aspoň raz.



mladí turisti alebo zberatelia lesných plodov



vedrá týmito darmi prírody. Najznámejšou lokalitou na zber lesných plodov v tomto období bol „Prakovský verch“ pod Kloptaňou. Pásaval sa tam dobytok, takže úroda bola bohatá. Prespávalo sa na Lendakovej, Ondikovom vršku alebo len tak „pod šírákom“.



Sočasná podoba rozhľadne na Kloptani je dielom rúk šikovných chlapcov - členov KST Prakovce, za finančnej pomoci kamarátov a členov KST Skoba Vyšný Medzev.

Pred niekoľkými desiatkami rokov bola rozhľadňa, známa ako „Patria“ inú podobu a umiestnená bola o niekoľko metrov ďalej. Je to viditeľné podľa kameňa. -JM-

Pred niekoľkými desiatkami rokov na kameni sedel dobový turista a dnes na ňom sedí súčasná rozhľadňa

KLOPTAŇ

Súčasná podoba rozhľadne na Kloptani je dielom rúk šikovných chlapcov - členov KST Prakovce, za finančnej pomoci kamarátov a členov KST Skoba Vyšný Medzev.

Pred niekoľkými desiatkami rokov bola rozhľadňa, známa ako „Patria“ inú podobu a umiestnená bola o niekoľko metrov ďalej. Je to viditeľné podľa kameňa. -JM-





ŠKOLY V PRAKOVCIACH

V súčasnosti je v našej obci niekoľko škôl. Na sídlisku SNP dominuje základná škola. Na sídlisku Breziny odborné učilište internátne – predtým základná škola. Na rozhraní oboch sídlisk je Spojená škola, ktorá vznikla spojením SOU a obchodnej akadémie. To je súčasnosť. Vráťme sa znova o niekoľko rokov späť. Kam chodili do školy deti v časoch keď ešte žiadna z nich neexistovala ?

Pri závode smerom do Prakovskej doliny stojí dnes už opravená budova, v ktorej sídli rozličný tovar. Keby sme priložili ucho na jej staré murivo určite by nám mala čo povedať. Práve táto budova bola ešte pred 2. svetovou vojnou školou.



Ozýval sa tam džavot detí. Bolo to určite jej najšťastnejšie obdobie. Neskôr bola budova známym konzumom „Pollák“. Ešte pred tridsiatimi rokmi sa cez jej dvere chodievalo na nákup do „Kľuknavského“. Celé roky bola skladiskom minerálok a niekoľko rokov iba nečinne chátrala.

K mileniu uhorského štátu bola postavená na tú dobu moderná ľudová škola. V 70-tých rokoch bola materskou školou a v záhrade ucho-

vávala netradičnú preliezačku. Skutočné lietadlo. MIG-15 Privezené bolo z letiska v Košiciach. V priestoroch budovy získavali vedomosti v rámci základného školstva aj súčasní štyridsiatnici. V 80-90-tých rokoch tam filozofovali hlavne chlapi pri zlatom moku, v rámci reštauračných priestorov. V tej dobe získala budova nezmazateľný výstižný názov „Biely dom“. Keď sa dvere pohostinstva navždy zatvorili budova začala slúžiť

ako súkromný objekt.

V súčasnosti stojí už iba múr v tvare písmena L a nostalgicky hľadá na rušnú cestu. Majitelia objektu si uvedomujú, aký kus histórie v sebe skrýva, preto túto časť objektu zachovali.



„Biely dom“ prešiel viacerými premenami

Okrem týchto budov, ako jednotlivé triedy slúžili drevené baráky umiestnené v rôznych častiach Prakoviec (napr. pri dnešnom výkupe šrotu...). Jeden barák, kde bola kedysi trieda „priemyslovky“, ešte stojí. Je dnes obľúbeným miestom na posedenie s priateľmi. Takže, kto chce to miesto vidieť na vlastné oči, nech ide do TEXASU. -jm-



Družná debata pred LŠ)



Pohľad na budovu pred niekoľkými desiatkami rokov a dnes

PRÍRODNÉ ŽIVLY

VODA

Voda sa pokúšala zneprijemniť život Prakovčanom niekoľkokrát. Historické záznamy prezrádzajú, že 12. a 13. novembra 1937 bola v obci veľká povodeň na rieke Hnilec, Hrelikovskom i Gelnicom potoku. Nakoľko zasiahli do života ľudí, sa nám zistiť nepodarilo. Prakovce však majú dostatočne členitý terén, ktorý zabraňuje vode, aby bezhranične vyčíňala.

V jesennom období o niekoľko rokov neskôr, presnejšie 20. októbra 1974, sa voda znova pokúša nahnevať miestne obyvateľstvo. Obloha bola uplakaná niekoľko dní, z toho dôvodu sa musela regulovať aj hladina vody na priehrade Palcmanská Maša. Miestni požiarnici mali za úlohu sledovať hladinu vody. Svoju úlohu si plnili zodpovedne. Pravidelne chodili sledovať, ako sa Hnilec správa, odčerpávali vodu zo zaplavených priestorov v objekte závodu a vykonávali evakuáciu strojných zariadení z ohrozených priestorov.



Krátko po bežnej prehliadke sa vrátili do objektu požiarnej zbrojnice, keď začuli nezvyčajné praskotavé zvuky. Keď vybehli vonku, po moste, na ktorom pred niekoľkými minútami stáli, nebolo ani stopy. Ohrozené boli aj blízke objekty civilného obyvateľstva. Najhoršiu pozíciu mal dom rodiny Fodorovej. V nestráženej chvíli si živel robil chůtky na drevený chliev s prasiatkom. Našťastie si to požiarnici včas všimli, a tak do najbližšej zabíjačkovej hostiny bolo prasiatko zachránené.

- jm -



Rok 1974 - voda v areáli kaštieľa v Matilda Hute. Povodeň v tomto areáli spôsobila škodu v hodnote 62 000 Kčs

OHEŇ

Bol 9. september 1967, sobota, večer. Mnohí Prakovčania už oddychovali po práci, venovali sa svojim rodinám, záľubám, oddychu. Niektorí sa však chystali do práce v závode, kde bola nepretržitá prevádzka. Nám sa podarilo zistiť, že presne v tento večer sa chystala na nočnú zmenu i pani Katka Sadvarová. Pracovala v závodnej kantíne. Práve prechádzala, ako zvyčajne, cez vrátnicu, keď tam pribehol p. Smorada. Nahlásil, že v objekte mechanická je požiar. Hodinky ukazovali čas 22.30 hod. Chlapi začali konať. Všetko sa zbehlo veľmi rýchlo. Konštrukcia budovy bola drevená a strechu pokrývala asfaltová krytina. Ideálna potrava pre hladné plamene. Poplach bol vyhlásený pre všetky požiarne jednotky z Východoslovenského kraja.

Plamene pohltili prevádzku mechanická aj časť kovárne. Horiaci asfaltový papier lietel vzduchom nad celými Prakovcami. Po-

žiarne jednotky so živlom bojovali celú noc. Nadránom sa nasýtené plamene skrotili, ale takmer polovica vtedajšieho závodu ľahla popolom. Oheň napáchal veľké materiálne škody, ale ľudské obete našťastie nežiadal. Bol to veľký blestný zásah do života závodu a tento dátum sa do jeho histórie navždy zapísal. O svoju prácu ľudia našťastie nepišli. Kým vstali z popola nové objekty, ľudia chodievali na týždňovky za prácou do Martina. Martin bol v tej dobe národným podnikom, pod ktorý spadala i prevádzka v Prakovciach. Niektorí pracovníci boli dočasne odvelení za prácou do iných príbuzných prevádzok v Svine, v Košiciach a inde. Na druhý deň po požiari si tak ako mnohí aj pani Katka bola pozrieť svoje bývalé pracovisko. Potešila sa, keď videla, že jej plechová skrinka, v ktorej mala svoje pracovné i osobné veci, stojí bez porušenia. Po jej otvorení však v jej vnútri našla iba kôpky popola.

- jm -



ŽELEZNICA

Berieme ju ako samozrejmosť. Využívame jej služby, ak to potrebujeme, ináč ju ani nevšímame. Akoby tu bola stále. Železnica, železničná doprava.

Ale ako všetko, aj táto oblasť nášho života má svoje začiatky. Najprv nám prišla do rúk fotografia z víťania vlaku na prakovskej stanici, z rodinného archívu rodiny Kleknerovej, (Za traťou), a tak sme chceli o tom vedieť viac.

Prinášame vám úryvky z Pamätnej knihy obce Prakovce, založenej a vedenej od roku 1933:

„Cez našu obec viedla iba úzkorozchodná železnica, ktorá sa končila v Smolníckej Hute. Rok 1933 - Najdôležitejšou stavbou po stránke hospodárskej je stavba novej železnice Červená skala - Margecany, s ktorou bolo u nás začaté 1. júla 1933. Jej význam je ďalekosiahly. V prítomnej dobe najmä po stránke hospodárskej, lebo zmierni značne povážlivú nezamestnanosť nášho kraja. Po dokončení bude mať neobyčajný význam aj po stránke komunikačnej, lebo spojí náš kraj so stredným Slovenskom.

Rok 1934 - Stavba železničnej trate pokračovala v tomto roku celkom pravidelne. Pokračovalo sa na úprave násypov a ostatných zemných prácach. Chod práce bol porušený iba menšou stávkou v prvých dňoch augusta. Táto stávka netrvala dlho a skončila sa zmierom.

Rok 1935 - Na úzkorozchodnej trati bola zastavená celá doprava už 5. októbra 1935, aby mohli byť dohotovené tie úseky stavby, kde sa stará trať dotýkala novej. Všetku dopravu obstarávali autobusy. Medzitým zvýšeným tempom pokračovala stavba novej železnice. Dňa 29. novembra 1935 bola prevedená skúška železničných mostov, ktorá dopadla dobre. Dňa 3. decembra 1935 sme už videli prvý pracovný vlak na novej trati. Podľa prvých plánov mala sa doprava zahájiť 14.12.1935, ale pre zlé počasie sa tak stalo až koncom decembra, ale len na úseku Margecany - Mníšek nad Hnilcom.

Rok 1936 - Ponevač nová staničná budova je od obce na 10 až 15 minút cesty vzdialená, vymohla si obec od železničnej správy zastávku. S jej stavbou bolo začaté koncom mesiaca augusta. Pracovali na nej miestni robotníci za hodinovú mzdu 2,- Kčs. Celkový náklad na túto zastávku činil 4 000,- Kčs a hradila ho obec z vlastných prostriedkov.

Slávnostné zahájenie dopravy na celej novej železnici bolo 26. júla 1936. Oslavy zahájené boli ráno toho dňa v Margecanoch, odkiaľ prešiel celú železnici slávnostný vlak, v ktorom mal zvláštny vozeň minister železníc Rudolf Bechyne. Na našej stanici očakávalo slávnostný vlak mnoho občanov, hasičstvo a školské detky. Pána ministra privítala žiačka Irenka Andrašková, ktorá neskoršie od neho dostala dar 100,- Kč a knihu o novej železnici.“

Emil Vlček, štátny učiteľ v Prakovciach, prvý obecný kronikár - mk -



SLOVENSKÝ ZVÄZ ŽIEN

Neoddeliteľnou súčasťou života občanov Prakoviec v uplynulom období boli aktivity Slovenského zväzu žien. Viac o nich sme sa dozvedeli z kroniky, ktorú nám poskytla pani Mária Šimková, ktorá viedla kroniku od r. 1974 do roku 1990.

Činnosť MV SZŽ, ktorý bol pokračovateľom ŽIVENY, začína v Prakovciach v roku 1968. Svedectvom o tom je zápis v kronike tejto organizácie.

V aktívnej tvorbe a vedení pracuje výbor so zakladajúcimi členkami, ktorými boli Helena Andrášková, predsedníčka, Katarína Povrazníková, Mária Repelová, Anna Kastelovičová, Mária Šandorová, Magda Ogurčáková, Helena Eližerová, Gizela Šramková a Anna Lešková. Revíziu komisiu tvorili Mária Libová, Alojzia Hupková a Anna Urbanová.

Organizácia v Prakovciach začína aktivizovať celú obec vo svojich akciách, v ktorých očakávali možnosti sebarealizácie, rozvoja osobnosti, záujmov a ochrany ženských práv.

K najzaujímavejším akciám patrili:

- branno – športové hry do 30 rokov a nad 30 rokov
- slávnostný zápis dvojíček
- r. 1969 I. ročník súťaže „O najkrajšie okno, balkón, záhradku“
- v tom istom roku začína akcia Krása života
- výstava ručných prác a pekárenských výrobkov
- výstava užitočného umenia z porcelánu v roku ženy – 1975.

V kronike sa zaznamenávajú všetky výročné členské schôdze. Vytvoril sa čitateľský krúžok a naďalej sú vedené každoročne všetky spomínané aktivity.

V roku 1978 sa predsedníčkou organizácie stáva Katarína Povrazníková, ktorá pokračuje v akciách, ktoré v obci nadobudli tradíciu. Každoročne sa okrem spomínaných organizovali slávnostné stretnutia s kultúrnym programom pri príležitosti osláv MDŽ. 8. 2. 1981 sa organizoval prvý ročník neskôr už tradičnej akcie BIELA STOPA.

Funkciu predsedníčky SZŽ v Prakovciach preberá Amália Bučková, ktorá sa príkladne zhostila organizovania tradičných akcií, ktoré boli v tomto období doplnené o ďalšie – besedy so spisovateľmi, karnevaly pre deti a od r. 1984 aj kurzy šitia, aranžovania, v roku 1986 kurz madeirovej výšivky. Pri príležitosti 42. výročia SNP ženy usporiadali Mierový pochod na Kojšovskú hoľu, ktorý sa odvtedy každoročne absolvoval.

3. – 4. 3. 1990 sa v Bratislave konal mimoriadny zjazd SZŽ, na ktorom bola organizácia premenovaná na Demokratickú úniu žien Slovenska. Aj v Prakovciach organizácia pracuje pod týmto názvom, predsedníčkou sa stáva Anna Geletková. Aj vplyvom zmenených podmienok a okolností je činnosť menej aktívna, v kronike je zaznamenaný zápis o členskej schôdzi z r. 1990 a XXII. ročník súťaže o najkrajšie okno, balkón, záhradku. Posledný zápis je z roku 1992 o konaní výročnej členskej schôdze.

Bolo pre nás potešením listovať v kronike SZŽ, pripomínať si všetky pekné stretnutia, ktoré prinášali radosť deťom i dospelým. Možno sa aj dnes medzi nami nájdú aktívne ženy, ktoré „zdvihnú z popola“ ženské hnutie a nadviažu na tradície predošlých pokolení.

- zk -



Anna Kuchárová, Mária Pindrochová, Mária Šimková,
Anna Urbanová a Amália Bučková

PRAKOVSKÍ REPREZENTANTI

ZVÄZARM – Zväz pre spoluprácu s armádou bol v minulosti prakticky v každej obci a v meste. Táto športovo – branná organizácia prešla po roku 1990 viacerými transformáciami a v súčasnosti pôsobí ako Základná organizácia technických športov.

Informácie o činnosti ZO Zväzarm Prakovce v minulosti nám poskytol pracovník Obecného úradu v Prakovciach p. Miro – Michal Gordan, ktorý bol aktívnym členom tejto organizácie.

Fridrich Svitek (FS): Kedy vznikol v Prakovciach Zväzarm, aké mal oblasti činnosti, kto boli ich vedúci, aká bola členská základňa?

Miro Gordan (MG): ZO Zväzarmu v Prakovciach vznikla v roku 1951 a mala tieto oblasti činnosti:

- kinológia, vedúci Dušan Pindroch
- modelárstvo, vedúci Miroslav Červeňan
- motokros, vedúci Ján Bodnár
- radistika, vedúci Jozef Komora
- strelectvo, vedúci Štefan Martočko

Osobitným druhom činnosti bol AUTOMOTOKLUB so svojim štatútom a riadením, ktorý sa neskôr osamostatnil a venoval sa výchove detí, mládeže i dospelých, či už na novozriadenom detskom dopravnom ihrisku alebo formou autoškoly.

Predsedom ZO Zväzarm Prakovce bol pán Teodor Urban, potom Jozef Komora, Danica Bujnová a dnes je predsedom Pavol Šimko. Ekonomkou – hospodárkou je dlhé roky pani Gabika Farbarová (od r. 1970). Členská základňa bola pohyblivá – cca 250 – 300 členov.

FS: Ako fungovali ostatné činnosti ZO Zväzarm?

MG: Kinológia, modelárstvo a strelectvo sa venovali svojej odbornosti, zúčastňovali sa rozličných súťaží v rámci okresu i kraja, kde reprezentovali svoju ZO, obec a okres.

Motokrosové súťaže boli i v Prakovciach a niektoré sú zdokumentované filmom, ktorý nakrútil filmový krúžok ZK ROH. Najviac sa však ujala radistika, vďaka osobnej odbornej starostlivosti jej vedúceho, pána Jozefa Komoru.

FS: Oboznámte nás podrobnejšie s touto oblasťou činnosti, ktorej aktívnym členom ste boli aj vy.

MG: V radistike bolo cca 30 členov v zložení žiaci, dorast, dospelí. Podstatou činnosti bola radistika, ale v rámci súťaží sme sa zamerali na „moderný viacboj“, ktorý zahrňal tieto súťažné prvky: streľba, hod granátom, orientačný beh, príjem a vysielanie Morseovou abecedou a telegrafické spojenie. Boli to náročné disciplíny, ale v Prakovciach sa ujal a hrali prím vo všetkých kategóriách.

FS: Aké výsledky ste dosiahli?

MG: Pravidelným tréningom, poctivým cvičením sme sa postupne dostávali do povedomia ostatných ZO Zväzarm – u nielen v okrese a kraji, ale i v rámci Slovenska a Československa. Majstri Slovenska a Československa sa postupne stali: Jozef Komora, Gita Komorová – Belušková, Pavol Grega, Euba Gordanová – Furimská, Peter Dyba, Milan Leško, Jozef Križek a ja.

FS: Okrem reprezentácie v rámci Slovenska, resp. Československa zúčastnili ste sa i medzinárodných súťaží. Ako to bolo?

MG: Áno, reprezentovali sme i Československo na medzinárodných súťažiach. Za našu ZO Zväzarm Prakovce to boli nasledovní reprezentanti: Gitka – Komorová – Belušková, Lubica Gordanová – Furimská, Pavol Grega, Peter Dyba, Milan Leško a ja. Reprezentačné družstvo tvorili vždy 3 – členné tímy: družstvo mužov, žien, dorastencov a žiakov.

FS: Kde všade ste reprezentovali Československo a, samozrejme, aj obec?

MG: Bolo to pestré. Bol to najmä Sovietsky zväz (Moskva, Leningrad, Kyjev, Žitomír a Chabarovsk), dvakrát Bulharsko, Maďarsko, Nemecko, Poľsko a Kórea, prevažne v hlavných mestách týchto štátov. Boli to vždy najmenej dva, najviac štyri týždne. Boli to krásne chvíle, zážitky, najmä keď párkrát sme boli v trojčlennom družstve i dvaja Prakovčania. Najproduktívnejšie boli roky 1976 – 1986.

FS: Na aké zážitky si spomínate?

MG: Bolo ich veľa. Spomeniem len jeden zo ZSSR. Vo voľných chvíľach, ako doprovod, nám prideliť veterána vlasteneckej vojny, ktorý svojim zjavom a dôstojnosťou pôsobil tak, že sme boli vždy uprednostňovaní, napríklad pri vstupe do Ermitáži v Leningrade, apod.

FS: Aké ocenenia ste počas týchto rokov reprezentácie získali?

MG: Boli to rozličné ocenenia, medaily, plakety, diplomy, ale najvyššie ocenenia bola pre nás reprezentácia našej vlasti, a samozrejme ZO Zväzarm Prakovce. Na všetkých týchto medzinárodných súťažiach sme vždy bodovali a z každej sme sa vracali s medailou (1.–3. miesto). Osobne si cením vyznamenanie: Najlepší zväzarmista Slovenskej republiky.



FOTO 49(zprava Jozef Komora, Miro Gordan, Gitka Komorová (Belušková), Janík Vrábel, Jozef Križek, Rasto Križšák, Pavol Grega a Čech Honzo Zika

Ako sme sa dozvedeli, vážení čitatelia Prakovských novín, práca v ZO Zväzarm Prakovce bola v minulosti naozaj pestrá a jeho činnosť rozmanitá. Sme radi, že pri príležitosti našich obecných osláv sme trochu odhrnuli závoj z histórie o činnosti našich spoluobčanov v tejto organizácii, spomenuli na roky minulé, kde naši rodáci slávili úspechy nielen doma, ale i v cudzom svete.

Ďakujeme Vám všetkým za úspešnú reprezentáciu obce Prakovce.

- fs -

Viete, že...

- prvým kronikárom obce Prakovce bol štátny učiteľ v trojtriednej štátnej ľudovej škole v Prakovciach Emil Vlček? Kroniku začal písať v roku 1933, keď mal 23 rokov.
- v roku 1925 bol založený prvý dobrovoľný hasičský zbor, ktorého prvým veliteľom bol správca štátnej ľudovej školy Július Kovalčík? Hasičský sklad v Prakovciach bol dobudovaný a odovzdaný svojmu účelu 18. 10. 1936.
- počet obyvateľov Prakoviec v roku 1933 bol 700?
- v roku 1932 bola na miestnom cintoríne postavená pamätná doska obetiam 1. sv. vojny za starostovania Jána Puškára?

- v roku 1933 obecným knihovníkom bol Július Kovalčík, správca miestnej štátnej ľudovej školy? Počet kníh bol 367. V roku 1933 nových kníh nepribudlo.
- v roku 1935 bolo v Prakovciach 15 majiteľov rádiových prijímačov. V susednej obci Helcmanovce, ktorá bola väčšia, boli iba traja koncesionári.
- 25. 4. 1937 sa konala „Stromková slávnosť“ pri bráne cintorína? Školské dietky predniesli niekoľko príležitostných básní. Slávnostnú reč mala učiteľka miestnej školy Alžbeta Leschová. Z vnútornej strany pri oboch stranách brány zasadené boli dve lipky. Štátnou hymnou bola vydarená slávnosť ukončená.

- začiatkom roku 1938 sa začali práce so zavedením elektrického svetla do našich domov a dokončené na Veľkú noc? Do domov sa zavádzalo elektrické svetlo iba tam, kde si to sami majitelia priali. Kto si však dal zaviesť svetlo ihneď, bol účastný subvencie na postavenie domovej prípojky. Preto si mnohí dali len zaviesť prípojku, aby ich pozdejšie nestála veľké peniaze. Do Nižnej kolónie dala zaviesť svetlo továreň, do školy obec. Na rôznych miestach obce boli podľa vopred ustáleného plánu umiestnené vonkajšie lampy na osvetlenie ciest a ulíc.

Z Kroniky obce Prakovce 1933 – 1945
vybrala Monika Kleknerová

BÁSNIČKY O PRAKOVCIACH

(z tvorby žiakov ZŠ Prakovce)

Prakovce

Niekoľko domčekov,
salaš a ovce,
tak možno vznikli Prakovce.
Mám rád rodnú dedinu,
veď tvoríme jednu rodinu.

Martin Kazár, III.A

Rodný kraj

V údolí kopcov obec mala sa nachádza.
Tou obcou rieka Hnilec prechádza.
V obci Prakovce málo ľudí býva,
ale predsa svoje čaro skrýva.
To čaro spočíva v chovaní
ľudí, keď každý každého ľúbi.

Timotej Prusák, III.A

Naša obec

Moja obec Prakovce,
je mi srdcu milá.
Jej malebné prostredie
veľa krásy skrýva.
Obklopené horami
v malebnej doline,
sú mojím domovom,
rodiskom jediným.

Tomáš Hillay, III.A

Moja dedina

Naša milá dedina
a aj celá krajina,
veľa krásy ukrýva.
Hrady, zámky, potoky,
veľké mestá, dediny,
rodisko moje, aj mojej rodiny.
Ľúbim svoju dedinu,
v celom svete jedinu.

žiak III.A, p. uč. Leľáková

Podakovanie vám ...

V tomto roku, keď si pripomínáme 640. výročie prvej písomnej zmienky o Prakovciach, spomíname tiež na kultúrne aktivity minulého obdobia v obci Prakovce. Neodmysliteľne je s ním spojená aktívna činnosť jednotlivých súborov, krúžkov a zborov vtedajšieho Závodného klubu ROH ZŤS Prakovce, ktorých bolo neúrekom – vyše 40 aktívnych kolektívov. Ich činnosť, dĺžka trvania, výsledky i úspechy boli priamo úmerné aktivite ich vedúcich ako i záujmu ich členov. Niektoré, i keď úspešné, mali pomerne krátku dobu trvania (2 – 3 roky), či už z objektívnych alebo subjektívnych dôvodov (mládežnícky divadelný krúžok, detský baletný krúžok vedený p. Evou Gollovou, astronomický krúžok s vedúcim p. Antonom Jasovským, Slaniečko-divadlo hrané deťmi s režisérkou p. Mgr. Margitou Macejkovou).

Ďalšie kolektívy účinkovali viac rokov, rozdávali radosť, dobrú pohodu a zbierali úspechy na súťažiach (divadelný krúžok zväzák, výtvarný krúžok dospelých s vedúcim p. Vendelínom Žillom, bábkarský súbor Strojárnik s vedúcou a režisérkou p. Milkou Drabáľkovou, skupina populárnej hudby HELLA – Q.T.C. s vedúcim Ivanom Leitmančíkom, detský výtvarný krúžok s vedúcou p. Mgr. Mariannou Páleníkovou, Malé javiskové formy Klubu mladých s režisérkou p. RNDr. Valériou Timkovičovou, detský spevácky zbor s vedúcou p. Mgr. Alenou Gregovou).

Iné kolektívy mali dlhoročné trvanie s výraznými úspechmi (folklórny súbor Jánošík- neskôr premenovaný na Prakovčan, ktorého vedúcim a choreografom bol vyše 30 rokov p. Vincent Ňachaj, divadelný súbor dospelých s režisérom pp. Jánom Kmeťom a Pavlom Škerdiakom, foto-filmový krúžok, stanica mladých technikov na čele s p. Jaroslavom Blaškovanom).

A kolektívy, ktoré navzdory času svojou aktivitou, húževnatosťou, cieľavedomosťou a nezlomným elánom vystupujú stále od svojho vzniku a reprezentujú okres, región, kraj, ba častokrát i Slovensko: Ľudová cimbalová hudba s dlhoročným vedúcim p. Františkom Andraškom (48 rokov) – v súčasnosti Ľudová hudba, Malé javiskové formy PRAKO od roku 1970 s vedúcou a režisérkou p. Oľgou Filipkovou, Mládežnícka dychová hudba – v súčasnosti dychová hudba Prakovčanka, ktorej vedúcim a dirigentom bol od roku 1977 p. Juraj Leitmančík a v súčasnosti p. Viera Leitmančíková-Vojtylová, detský folklórny súbor VÁNOK s režisérkou p. Zuzanou Koscelanskou (od roku 1984), ku ktorým sa v roku 1999 pripojila tanečná skupina Paprsky pod vedením Ing. Renáty Malcovej a samozrejme i kolektív Zboru pre občianske záležitosti (ZPOZ) pri Obecnom úrade v Prakovciach.

Podakovanie patrí všetkým tým, ktorí tvorili, ako i tým, ktorí stále tvoria kultúrnu – spoločenskú život v obci, jej dejiny a históriu obce Prakovce v každej oblasti nášho každodenného života. Vďaka vám!

Fridrich Svitek

Ďakujeme všetkým, ktorí prispeli cennými informáciami a fotodokumentami a poskytli rozhovor do jednotlivých rubrik a článkov mimoriadneho čísla Prakovských novín – Kataríne Sadvárovej, Marte Hillayovej, Rozálii Andraškovej, Kataríne Gajancovej, Anne Kóňovej, Irene Kleknerovej, Magde Šinaľovej, Jánovi Slovinskému, Mirovi Gordanovi, Pavlovi Šimkovi, Márii Šimkovej a Zofii Kmeťovej.

Redakčná rada